

Platnost uzavřené smlouvy nezávisí ani na zápisu do denníku ani na vydání noty závěrečné, kteréžto okolnosti jsou pouze důkazem toho, že smlouva byla uzavřena. Ačkoliv denník a noty závěrečné úplný důkaz poskytují, může soudce dle svého uvážení rozhodnouti, má-li býti denníku a notám menší víry přikládáno a je-li třeba buď přísežného stvrzení dohodcova neb ještě jiných důkazů ku doplnění důkazu. Během rozepře může soudce sám bez návrhu stran naříditi předložení denníku, aby v něj nahlédl a jej srovnal s notou závěrečnou, s výtahy neb jinými prostředky průvodními. Ostatně platí ustanovení o předložení knih obchodních též zde (čl. 37—40, 77—79 obch. z.).

IV. Dohodné.

Není-li zvláštního nařízení neb obyčeje místního, má dohodce právo žádati t. zv. d o h o d n é (kurtáž, sensarie), jakmile obchod byl uzavřen, a byl-li uzavřen pod výminkou, až když tato se splnila a noty závěrečné byly doručeny. Dohodné může dohodce žádati, i když strany mezi sebou pouze seznámil, a tyto potom mezi sebou přímo ještě téhož dne obchod uzavřely. Nebyl-li obchod uzavřen, nemůže dohodce žádati dohodného. Dohodné upravuje se úředně; dotyčná ustanovení vydává zemská vláda. Není-li mezi stranami umluveno, kdo dohodné platiti má, zapraví, není-li tu místního nařízení nebo místního obyčeje, každá strana polovici (čl. 82—83 obch. z.). Zřízení dohodců obchodních upraveno bylo zák. ze dne 4. dubna 1875 č. 68 ř. z., čímž ustanovení VII. hlavy I. knihy obch. z. změněna byla.

Domněnka právní.

I. Pojem.

D o m n ě n k a (praesumptio) jest pravidlo, dle něhož z pravdivosti určitého tvrzení lze souditi na pravdivost jiného tvrzení nikoliv sice s absolutní právní jistotou, avšak přece s dostatečnou měrou pravděpodobnosti, ku kteréžto pravděpodobnosti dospíváme vnitřní nutností dle zákonů logiky nebo zkušenosti. Je-li pozitivní právní normou jistému úsudku z pravděpodobnosti plynoucímu propůjčena moc právní jistoty, mluvíme o domněnce právní čili zákonné (praesumptio juris s. legis), na rozdíl od domněnky zakládající pouhou pravděpodobnost (praesumptio hominis, facti). Na základě právní normy, která stanoví právní domněnku, jest soudce povinen, určité tvrzení netoliko za pravděpodobné, nýbrž dokonce za pravdivé pokládati, pakli pravdivost určitého jiného tvrzení jest dokázána ku př. při právní domněnce otcovství k nemanželskému dítěti § 163 o. o. z. Právní domněnky nesprošťují stranu ku důkazu povinnou břemene průvodního, nýbrž usnadňují jí toliko břímě průvodní dopouštějíce, by na místo skutečnosti, jež vlastně dokázána býti má, dokázala jinou skutečnost, z jejížto jsoucnosti souditi sluší na existenci prvnější skutečnosti. Jest tudíž mylným, tvrdí-li se všeobecně, že právní domněnkou břímě průvodní přesune se na odpůrce, ježto domněnka zavdává odpůrci pouze podnět ku protidůkazu, v čemž nelze spatřovati nic zvláštního, rovněž jako při protidůkazu uvedeném proti přednímu důkazu svědky, listinami a j.

II. Účinek a dosah.

Účinek právní domněnky může býti dvojit: buď se připouští protidůkaz, že navzdor pravdivosti jednoho tvrzení v konkrétním případě jiné tvrzení o toto se opírající pravdivým není, poněvadž příčinné souvislosti mezi oběma okolnostmi v dotčeném případě nestává, anebo jest proti-

důkaz ten vyloučen, tak že odpůrce toliko důvody proti pravdivosti prvního tvrzení uvést může. Právní domněnky prvního druhu zoveme vyvratitelnými (praesumptiones juris), domněnky druhu poslednějšího nevyvratitelnými (praesumptio iuris et de iure). Zpravidla jsou domněnky vyvratitelnými, toliko výjimkou nevyvratitelnými. Tvrzení, kterému nasvědčuje právní domněnka nevyvratitelná, nelze rovněž jako okolností notorických s účinkem popříti. Všeobecný řád soudní jedná o právních domněnkách v § 105, a stanoví pouze, že domněnky, kterýmž zákon zvláště moci nepřiznává, nesluší pokládati za důkaz.

Dle nového soud. řádu netřeba důkazu o okolnostech, o nichž platí dle zákona domněnka, že tu jsou. Protidůkaz, kterýž možno vésti též vyslechnutím stran dle §§ 371 a násl. n. s. ř. (§ 270 n. s. ř.), jest přípustným pouze potud, pokud zákonem není vyloučen.

Obsah právní domněnky týká se buď jednotlivé faktické okolnosti, ku př. právní domněnka o smrti nezvěstného (§§ 24, 278 o. o. z.), o manželském zrození (§§ 138, 155, 156 o. o. z.), splození dítěte nemanželského (§ 163 o. o. z.), o nemoci zvířete před odevzdáním (§§ 924 a násl. o. o. z.), o zaplacení úroků (§ 1427 o. o. z.), zapravení starších periodických platů před novějšími (§ 1429 o. o. z.), o nastalém zaplacení pro vrácení dlužního úpisu (§ 1428 o. o. z.), anebo směřuje ku jistému oprávnění, na př. držitel papíru majiteli svědčícího jest již samým držením legitimován (§ 1393 o. o. z.).

III. Domněnky nepravé.

V podobě právních domněnek vystupují ještě jiná právní pravidla, která právními domněnkami v technickém smyslu nejsou, kteráž však nicméně tímto názvem se v zákoně samém označují (t. zv. nepravé domněnky), ačkoliv se od pravých domněnek jak svojí podstatou tak i svým účinkem liší. Jsou to případy následující:

1. Předpisy rázu dispositivního, jimiž se materiální obsah právního poměru upravuje, pokud úmluvou stran nebyl jinak upraven, kde výraz »domněnka« (es wird »vermuthet«, »angenommen«, »angesehen«), jeví se býti jen formou pro normu dispositivní, na př. případy §§ 209, 607, 608, 620, 628, 639, 1034, 1158, 1203, 1207, 1228, 1234, 1248, 1416 o. o. z.

2. Pouhé zákonné předpisy interpretační, obsahující pravidla o výkladu projevů vůle soukromé, kterážto pravidla vzešla z domněnek na př. §§ 667, 675, 683, 915 o. o. z. Sem náležejí též předpisy o činech konkludentních, vedle kterýchž jisté jednání považuje se za výraz určité vůle, neprokáže-li se v konkrétním případě, že jest výrazem vůle jiné.

3. Právní pravidla obsahující t. zv. prozatimní pravdy (Interimswahrheiten, Unger), dle nichž určité tvrzení bez dalšího až do prokázání opaku sluší pokládati za pravdivé. V takovýchto případech změní se jak thema tak i břímě průvodní; předmětem důkazu není určité tvrzení nýbrž jeho opak, a břímě průvodní stihne odpůrce. Tím liší se od pravých domněnek právních na př. domněnka, že dítě narodilo se živé (§ 23. o. o. z.), že slíbený dar jitřní v prvních 3 letech manželství byl odevzdán (§ 1232 o. o. z.), že nabytí pochází od muže (§ 1237 o. o. z.), že věci ku požívání nebo v nájem odevzdané byly prostřední jakosti (§§ 518, 1110 o.

o. z.). Pravidla taková stanovena jsou z důvodů pravděpodobnosti nebo slušnosti.

4. Domněnky obsahující pouze odůvodnění zákonného předpisu, na př. § 1297 o. o. z. odůvodnění ručení za culpa levis, anebo § 388. odůvodnění, proč nálezce nesmí věc nalezenou pokládati za opuštěnou a si ji přivlastniti.

5. Právní pravidla chránící domněnku strany samé před škodlivými následky nesprávnosti domnívané skutečnosti na př. doručitel řádné knihy zápisní pokládá se oprávněným odebrati zboží na úvěr na účet dlužníka (§ 1033. o. o. z., pak § 1030. o. o. z., prokura čl. 42. a násl. obch. z.).

6. Pravidla o rozdělení břemene průvodního vyskytující se ve formě domněnky ku př. o řádnosti držení (§§ 323—325 o. o. z.), o platnosti manželství (§ 99. o. o. z.) pak ve případech §§ 17., 25., 155., 278., 328., 360., 479., 1296. o. o. z. Pokud tyto »domněnky« břímě průvodní správně rozvrhují, obsahují skutečně toliko, co se při racionálním rozdělení povinnosti důkazní samo sebou rozumí, že totiž z pravidla dokázati má každá strana ony skutečnosti, jež tvoří základ jejího nároku. Na místě tohoto pravidla se v oněch případech vyslovuje, že strana, které svědčí zákonná »domněnka«, jest důkazu проста, strana však, kteréž nesvědčí, k důkazu povinna. Při tom ovšem v zákoně mnohdy jeví se mylný názor, že proto, poněvadž domněnka jisté skutečnosti nenasmědčuje, svědčí domněnka o opaku této skutečnosti na př. §§ 25., 324. o. o. z.

Domobrana.

I. Pojem a vývoj.

V domobraně dochází ozbrojení národa svého pravého výrazu. Myšlenka ozbrojeného národa uskutečněna byla již u nejstarších národů v původním jich stavu tam, kde poměry toho žádaly, aby každý zbraně schopný občan proti nepříteli bojoval. Teprve utvořením se států řeckého a římského pozbývalo všeobecné ozbrojení národa vždy více svého významu a zmizelo úplně ve středověku, kdy povstalo žoldnéřství. Jen některé zbytky ozbrojení národního udržely se při kmenech friezských a ve státech nordických. Teprve v novější době zavedeno bylo ozbrojení národa na základě moderního státu zřízením soustavy branné a všeobecné branné povinnosti, tak že ve případě potřeby a hrozícího nebezpečí veškerý národ zbraně chopiti se musí. Jest to vlastně toliko jediný evropský stát, jenž všeobecné ozbrojení národní již ode dávných dob v zařízení svých vykazuje, totiž Švýcarsko, kteréž až podnes svou starou soustavu brannou podrželo. Co však týká se zařízení domobran, jest tvůrcem zřízení tohoto Prusko, dle jehož vzoru také jiné státy, zvláště též Rakousko-Uhersko, svou domobranu zřídily. Branný zákon ze dne 11. dubna 1889 č. 41 ř. z. obsahuje celou řadu základních předpisů ohledně domobran a ustanovuje v §. 9., že povinnost domobraněcká a všechna bližší ustanovení zvláštním zákonem upravena budou. Tak stalo se též zák. ze dne 6. června 1889 č. 90. ř. z. vyjímaje Tyrolsko a Vorarlbersko a dále nař. ze dne 20. prosince 1889 č. 193 ř. z. Pro Tyrolsko a Vorarlbersko vydán byl zems. zák. ze dne 23. ledna 1887 č. 7. z. z., dále nař. ze dne 6. dubna 1891 č. 656. Zákon ze dne 10. května 1894 č. 83. ř. z. nař. min. zemsk. obr. ze dne 20. srpna 1894 č. 1744 obsahují předpisy ohledně hlášení se domobranců. Zákon o domobraně pro Uhry obsažen jest ve čl. XX. z r. 1886. Doplňující část domo-